

HÖGSKOLAN
I HALMSTAD

Förskolläraryrket, 210 hp

EXAMENSARBETE

Konflikt som fenomen i förskolan

En fenomenografisk studie om barns varierande uppfattningar av konflikter

Mika Johansson och Thea Engkvist

Examensarbete, 15 hp

2017-02-17

Konflikt som fenomen i förskolan

En fenomenografisk studie om barns varierande uppfattningar av konflikter

ABSTRACT	1
FÖRORD	2
1. INLEDNING	3
1.1 PROBLEMFÖRMULERING.....	3
1.2 SYFTE OCH FORSKNINGSFRÅGOR.....	4
2. TIDIGARE FORSKNING	5
2.1 LEKENS UTMANINGAR.....	5
2.3 BARNS BETEENDEREAKTIONER.....	6
2.4 STRATEGIER FÖR KONFLIKTHANTERING.....	8
2.5 SAMMANFATTNING AV TIDIGARE FORSKNING.....	8
3. VETENSKAPSTEORETISK UTGÅNGSPUNKT	9
3.1 FENOMENOGRAFISK ANSATS.....	10
4. METOD	11
4.1 METODVAL.....	11
4.2 URVAL.....	12
4.3 ETISKA STÄLLNINGSTAGANDEN.....	13
4.4 GENOMFÖRANDE.....	14
4.5 DATABEARBETNING OCH ANALYSMETOD.....	15
4.6 STUDIENS TILLFÖRLITLIGHET.....	15
5. RESULTAT	17
5.1 BESKRIVNINGSKATEGORI 1: OSÄMJA UNDER LEK.....	17
5.2 BESKRIVNINGSKATEGORI 2: KONKURRENS OM MATERIAL.....	19
5.3 BESKRIVNINGSKATEGORI 3: ATT SÅRA VERBALT.....	20
5.4 BESKRIVNINGSKATEGORI 3: FYSISK KONFLIKT.....	21
5.5 UTFALLSRUM.....	22
5.6 SAMMANFATTANDE RESULTAT.....	23
6. DISKUSSION	24
6.1 METODDISKUSSION.....	24
6.2 RESULTATDISKUSSION.....	25
7. SLUTSATS OCH DIDAKTISKA IMPLIKATIONER	27
8. VIDARE FORSKNING	27
10. REFERENSER	29
11. BILAGOR	32
11.1 OSTRUKTURERAD INTERVJUMALL.....	32
11.2 SAMTYCKESBLANKETT.....	33
ARBETSFÖRDELNING	34

Abstract

Syftet med denna fenomenografiska studie är att undersöka konflikt som fenomen på förskolan genom samtal med barn i åldrarna 3-5. Problematiken med tidigare forskning kring barn och konflikter är att fokus ofta ligger på att titta *på* barn samt att testa barn för att bedöma deras beteendereaktioner. Denna studie ämnar gå direkt till källan - nämligen 3-5-åriga barns egna uppfattningar av konflikt baserat på intervjuer och utgår från forskningsfrågan: Vilka varierande uppfattningar av konflikt ger förskolebarnen uttryck för?

Studien utgår från en fenomenografisk ansats, vilket innebär att varierande uppfattningar av konflikt som fenomen är av intresse. För att besvara syfte och forskningsfråga har intervjuer med barn i åldrarna 3-5 utförts.

Resultatet visar, genom fyra beskrivningskategorier, att barnen uppger varierande uppfattningar av konflikt som innebär att det rör sig om oenighet i leksituationer eller kring material. Det framkommer även att det är individuellt vilket material som är betydelsefullt och därför skiljer sig uppfattningarna av vilka material som ger upphov till konflikt. Det framkommer även att barnen sårar varandra verbalt, genom exkludering och nedvärderande ord samt att det framkommer upplevelser av att lekar blir hårdhänta då regler inte följs, eller för att barn genom våld provocerar varandra.

Nyckelord: Uppfattningar, fenomenografi, konflikt, förskola, fenomen, barns perspektiv

Förord

Efter 3,5-års studier har vi äntligen nått målet på vår resa och får ta klivet ut i arbetslivet. Vi vill först och främst tacka varandra. Trots slitsamt arbete har vi behållit vår humor, glädje och glöd genom hela arbetes gång, vilket har gjort examensarbetet en rolig tid i våra liv. Vidare vill vi tacka våra handledare som funnits där som stöd och gett oss inspiration, feedback och tagit oss framåt i arbetet. Vi vill även tacka våra klasskamrater i vår handledningsgrupp som gett konstruktiv kritik, samt förskolan och barnen för deras kloka och spännande resonemang kring vårt valda ämne. Utan barnen hade det här arbetet inte blivit till, därför vill vi rikta ett speciellt stort tack till dem.

Sist, men inte minst, vill vi tacka våra familjer och vänner för deras värmande ord och peppande stöd. Men än en gång vill vi tacka varandra: utan varandra hade vi inte tagit oss i mål.

Thea Engkvist och Mika Johansson

1. Inledning

Barn från 3 år och uppåt har visat sig använda tvåsidiga strategier under konflikter såsom kompromisser och förhandlingar (Singer, Van Hoogdalem, De Haan & Bekkema (2011). Tvåsidiga strategier innebär således att barnet tar den andre eller de andra personerna i beaktning under konfliktlösning. Barn yngre än 3 år använder sig av ensidiga strategier där de utgår från eget intresse och vinning. Engdahl (2014) menar att äldre barn ges större utrymme än yngre att styra över sin lek och samvaro, eftersom yngre barn ges mer uppmärksamhet av omsorgsskäl. Denna ökade självständighet kan ge upphov till fler konflikter. Med detta i åtanke är det intressant att undersöka hur barn i åldrarna 3-5 år uppfattar konflikter i relation till förskoleverksamheten eftersom de använder sig av fler strategier än de yngre gör samt att de ges mer frihet att råda över sin tillvaro. Utifrån detta kan denna studie bidra till att belysa hur 3-5-åriga barn uppfattar sina konflikter för att ge kunskap om konflikter ur barns perspektiv, vilket innebär att barnet får ge sitt bidrag till att skapa förståelse för sina egna erfarenheter och uppfattningar utifrån sin livsvärld (Pramling Samuelsson, Sommer & Hundeide, 2011). Tidigare forskning har som ovan nämnt påvisat att barn i åldrarna 3-5 använder sig av tvåsidiga strategier i sina konflikter, vilket kan generera mångdimensionella och spännande funderingar ur intervjuer med barn och ge en ökad förståelse för barns uppfattningar kring konflikter och konfliktlösningstrategier på förskolan.

Denna studie fokuserar på barns uppfattningar av konflikt som fenomen i förskolan. Begreppet konflikt behöver inte nödvändigtvis handla om aggressivitet eller förknippas med antisocialt beteende, utan definieras i denna studie i likhet med Licht, Simoni och Perrig-Chiello (2008) som menar att det väsentliga målet för barn under konflikter är att försvara sina egna intressen och att övervinna motstånd, inte att skada. De menar vidare att barn genom möte med konflikter utvecklar social kompetens och förståelse för andra människors känslor och avsikter.

1.1 Problemformulering

Tidigare forskning belyser konflikter som viktiga för barns inläring av värderingar, eftersom de då konfronteras med varandras olika perspektiv och tvingas uttrycka sina åsikter, klargöra sina perspektiv och prioritera sina egna värderingar (Pálmadóttir och Johansson, 2015). Konflikter uppmärksammas som en naturlig del av lek där barn lär sig interna regler, självkontroll och självreglering och för att leken ska få ett gemensamt ändamål krävs det även att barn kommunicerar, kompromissar och förhandlar om materialens betydelse och lekens innehåll (Wood, 2013; Engdahl, 2014).

Flertalet studier har undersökt konflikter under lek, där fokus har varit på 1-2-åriga förskolebarn (Pálmadóttir & Johansson, 2015; Licht, Simoni & Perrig-Chiello, 2008; Winther-Lindqvist, 2009; Berk & Meyers, 2013; Skånfors, 2013; Singer, Van Hoogdalem, De Haan & Bekkema, 2012; Olausson, 2012), men fåtal har använt fenomenografisk ansats för att undersöka konflikt som fenomen. Det har gjorts studier som utgår från 3-5-åriga

förskolebarns förväntningar av konflikter och användning av konfliktstrategier (David, Murphy, Naylor & Stonecipher, 2004; Swit, McMaugh och Warburton, 2016; Maruyama, Ujiie, Takai, Takahama, Sakagami, Shibayama, Fukumoto, Ninomiya, Hyang, Feng, Takatsuji, Hirose, Kudo, Shima, Nakayama, Hamaie, Zhang och Moriizumi, 2015), men dessa bedömer beteendereaktioner, inte barns uppfattningar av konflikt som fenomen ur deras perspektiv.

Denna studie utgår från att antaganden om hur barn erfar och tänker inte är tillräckliga i forskning om barns villkor i samhället, eftersom barn likt vuxna har individuella idéer, erfarenheter och uppfattningar av sig själv och sin omvärld (Ahrne & Svensson, 2015). Enligt FN:s Barnkonvention är det av vikt att barn får uttrycka sin mening om det som rör barnet själv samt rätt till yttrandefrihet (UNICEF, 2009), vilket görs om barn ges tillåtelse att delta i forskning (Halldén, 2003). Barnperspektiv och barns perspektiv kan åtskiljas genom att fundera på om det är barnen själva som gör sin röst hörd eller om det är någon annan som representerar barnen (Halldén, 2003). Problematiken med tidigare forskning kring barn och konflikter är att fokus ofta ligger på att titta *på* barn samt att testa barn för att bedöma deras beteendereaktioner. Därför är problemet som denna studies fokus avser att undersöka 3-5-åriga barns egna uppfattningar av konflikt baserat på intervjuer. För att kunna identifiera aspekter som påverkar barns relationer menar David, Murphy, Naylor och Stonecipher (2004) att det är av vikt att samtala med barn om deras egna uppfattningar av konflikt. Forskning som framhävs under avsnittet Tidigare forskning belyser barns konflikthanteringsstrategier, men ingen belyser konflikter ur en fenomenografisk ansats. Genom att barns uppfattningar av konflikt synliggörs, kan denna studie bidra till förståelse för hur barn erfar konflikter på förskolan för att vidare kunna stödja barn i sina konflikthanteringar.

1.2 Syfte och forskningsfrågor

Syftet med denna fenomenografiska studie är att undersöka hur barn i åldrarna 3-5 år på förskolan uppfattar fenomenet konflikt.

Studien utgår från följande forskningsfråga:

- Vilka varierande uppfattningar av konflikt ger förskolebarnen uttryck för?

2. Tidigare forskning

I detta avsnitt presenteras och diskuteras tidigare forskning i underrubrikerna: Lekens utmaningar, Barns beteendereaktioner och Strategier för konflikthantering och avslutas med en sammanfattning.

2.1 Lekens utmaningar

Stephenson (2002) har undersökt skillnader i inomhus- och utomhuslekar och vad det är som lockar förskolebarn till utomhusmiljön. Resultatet visar att orsaken är att förskolans utegård inbjuder till en mer fri och mindre, av pedagoger, kontrollerad lek än vad som erbjuds inomhus. Vidare visar resultatet att det finns beteenden som är accepterade utomhus, men inte inomhus, som gör att barnen känner sig mer fria från regler i sin lek: större ytor, tillåtelse att vara högljudd och att kunna springa. Pedagogerna i studien talar mindre om regler utomhus, vilket även resultatet i Storli och Hansen Sandseters (2015) studie lyfter fram, nämligen att under utomhusvistelse är vissa lekar mer accepterade än inomhus, som de tuffa lekarna, som i studien benämns som "rough and tumble play". Dessa lekar innebär mer fysisk lek, exempelvis jagalekar och låtsasslagsmål.

Enligt Pálmadóttir och Johansson (2015) krävs det att barn, under lek, förhandlar och löser konflikter på grund av att de konfronteras med varandras perspektiv och värderingar. I likhet framför Winther-Lindqvist (2009) i sin sociokulturella studie att barn förhandlar om regler inom två identifierade lekar: regellek och fantasilek. Regellekar innebär tävlingar och lekar där barn förhåller sig till tydliga regler som talar om vad som är rätt eller fel. Fantasilek står utan vinnare och förlorare och barnen är fria att hitta på de roller de önskar, i förhållande till den gemensamma handlingen. I fantasilek har Winther-Lindqvist identifierat två underkategorier: "som om"-lek och "tänk om"-lek. En "som om"-lek kan exempelvis vara att låtsas dricka kaffe ur en mugg, medan "tänk om"-lek kan vara att låtsas kunna flyga. Vidare menar Winther-Lindqvist att barn arbetar parallellt med dessa påhittade och verkliga delar i sina lekar. Berk och Meyers (2013) utgår även dem från sociokulturellt perspektiv i sin studie, där de undersöker samband mellan fantasilek och exekutiva funktioner (kontroll och reglage av kognitiva processer) hos förskolebarn. Studiens resultat tyder på att barn genom fantasilek lär sig förmåga till självreglering, som att vänta, dela med sig, samarbeta och följa sociala regler. Även Hellman (2010) och Skånfors (2013) belyser aspekter av lek men riktar in sig på tillhörighet ur barns perspektiv. Hellman (2010) uppmärksammar problemet med att pedagoger endast ingriper vid akuta konflikter, men annars håller sig utanför leken. I sin studie beskriver hon ett scenario under den fria leken där varken barn eller pedagoger uppmärksammar att en pojke inte ges tillträde in i lek. En orsak, menar hon, kan vara att pojken varken syns eller hörs och att detta har betydelse för att han inte uppmärksammas. Hon tar stöd i tidigare forskning som menar att pedagoger främst riktar uppmärksamhet mot utåtagerande pojkar, medan blyga pojkar hamnar i skymundan. Här finns en risk i att barn som inte "syns eller hörs" hamnar utanför leken, när de egentligen behöver stöd och uppmärksamhet. Skånfors (2013) har observerat i sin avhandling att barn har en vilja att vara

någon som ”räknas och hör till”, därmed finns det även en risk att bli någon som inte räknas eller hör till. Här drar Hellman (2010) och Skånfors (2013) åt olika håll; Hellman menar att pedagoger behöver hjälpa barn att undvika att hamna i kategorin ”någon som inte räknas eller hör till”, medan Skånfors menar att det är barnen som på egen hand måste förstå och hantera sin sociala samvaro. Likt Hellman menar Singer, Van Hoogdalem, De Haan och Bekkema (2012) att läraren bör värdesätta och stödja barns relationer med varandra.

Ett fenomen som framkommer i barns lek på förskolan är *bebispositionen* (Hellman, 2010; Olausson, 2012). Denna position kan användas på ett flertal sätt. Dels är det förekommande att yngre barn tilldelas rollen ”söt liten bebis” under lek (Olausson, 2012), men även att *bebis* används som skällsord bland äldre barn (Hellman, 2010). Ett ytterligare sätt att använda *bebispositionen* är att barn självmant antar den, för att agera yngre än de är för att slippa ta ansvar. Både Hellman (2010) och Olausson (2012) beskriver att det inom barngrupper förekommer hierarkiska ordningar, där maktspel utövas genom integration och exkludering. Ålder har en betydande roll för var barnet hamnat i maktordningen. Hierarkin bestämmer vilka barns impulser som blir godkända och vilka som avslås, samt gör att inflytelserika barns idéer sprider sig vidare till yngre barn (Olausson, 2012). Skånfors (2013) beskriver hierarkier i förskolan som beroende av sociala resurser, som särskilda kompetenser, rätt ålder och relationer med andra barn. Genom tillgång till dessa resurser har barn större chans att hamna högre upp i hierarkin. Däremot är barn enligt Skånfors (2013) medvetna om att sociala resurser påverkar, vilket gör att maktordningar inte är bestående eftersom barn med denna vetskap kan påverka sin egna position. Även Pálmadóttir och Johansson (2015) benämner hierarkiska antagande genom att prata om makt då de belyser barnens äganderätt av leksaker i sin fenomenologiska studie. Resultatet visar vad barn ser som betydande för interaktion i lek, bland annat äganderätt till leksaker och värdet av att tillhöra en grupp. I vissa situationer uppvisar barn överlägsna positioner gentemot sina kamrater. Makt blev av värde i barnens interaktion när barnens äganderätt och rätt till leken blev konfronterad. Vissa barn verkade vara i utsatta positioner och försvarade därför inte sina rättigheter.

2.3 Barns beteendereaktioner

David, Murphy, Naylor och Stonecipher (2004) har genomfört en studie om barns förväntningar av konflikter där konfliktsituationer spelades upp med två handdockor. Genom att förskolebarn fick träda in i rollen som en av dockorna fick de hjälpa försöksledaren att avsluta berättelsen. Frågor som ställdes till barnen när det var deras tur var: a) Vad händer härnäst? b) hur hade du känt? c) vem startade problemet? Om barnen inte svarade fick de visa med hjälp av handdockan. Resultatet av studien visade att barn skiljer konflikter de själva initierar med konflikter som initieras av andra, samt att förväntningarna varierar beroende på barnets roll i konflikten. Barn som var mottagare av konflikt förväntade sig i högre grad att konflikten skulle eskalera och att initiativtagaren skulle provocera dem senare, mer än vad själva initiativtagarna gjorde. Därför ser David et al. det betydelsefullt att fråga barn om deras uppfattningar av konflikter för att kunna identifiera aspekter som skulle kunna ha destruktiva effekter på barns relationer. Genom att dessa aspekter identifieras får barn möjlighet lära sig

strategier för att hantera konflikter på ett konstruktivt sätt. Likt David et al. har Swit, McMaugh och Warburton (2016) undersökt konflikter utifrån barns perspektiv med stöd av leksaker och berättelser, men med ett lite annorlunda grepp. Barns acceptans av relationell och fysisk aggression undersöktes genom 4 provocerande konfliktsituationer som spelades upp med stöd av Duplo-figurer och olika bakgrundsbilder (bild på torn av klossar, bild på sandlåda etc.). Med relationell aggression menar forskarna användning av sårande ord ("du får inte vara med", "du är inte min vän"), medan de benämner fysisk aggression som att slåss eller att kasta saker. Barnen hade på förhand delats in av förskolepersonalen i två grupperingar; relativt aggressiva barn och icke-aggressiva barn. Syftet med studien var att undersöka barnens beteendereaktioner till de provokativa scenarierna. En av scenerna visade hur ett barn byggde ett torn av klossar och ett annat barn som kom in och slog klosstornet i marken. Scenarierna spelades upp och förklarades så att det inte fanns någon tvekan om att agerandet var avsiktligt. Duplo-figurerna var alltid av samma kön som deltagaren. Två viktiga beteendemässiga reaktioner identifierades: problemlösningssvar (t ex "berätta för en vuxen") och aggressiva reaktioner (t ex "kasta en kloss tillbaka på honom"). Studiens resultat visade att de relativt aggressiva barnen använde fler problemlösningar och konflikthanteringsstrategier än barnen i den andra gruppen. Med detta belyser studien att aggression inte behöver förknippas med mindre social kompetens eller problemlösningförmåga. Vidare pekar resultaten mot att både relativt aggressiva och icke-aggressiva barn tenderar att identifiera relationella och fysiska former av aggression som felaktiga beteenden (Swit, McMaugh & Warburton, 2016).

Maruyama et al. (2015) använde sig av liknande strategier för att undersöka skillnader i utveckling av konflikthanteringsstrategier bland 3- och 5-åringar i Japan, Kina och Korea. De hänvisar till tidigare forskning som av resultaten att döma visar att kineser, japaner och koreaner föredrar olika konflikthanteringsstilar. Dessa studier baseras på vuxna, som forskarna menar redan har förvärvat kulturella normer om konflikthantering. Maruyama et al. fann det av denna anledning intressant att studera om skillnaderna framträdde även bland yngre barn. Metoden Maruyama et al. använde är snarlik David et al.s (2004) studie med handdockor. I denna studie intervjuades barn med stöd av fyra olika figurer: huvudkaraktär (björn), nära vän (apa), huvudkaraktärens mamma samt en ny bekantskap (gris). Intervjuerna utgick från fyra berättelser som innehöll två varianter av konfliktsituationer där barnen ombads fylla i luckorna. I den ena situationen blev figurerna oeniga om vilken resurs de skulle leka med, medan det i den andra situationen handlade om konkurrens om enskild resurs. Resultatet visade i likhet med Thornberg (2006) att barns reaktioner är beroende av relationen till konfliktens motståndare, exempelvis används mer dominerande strategier mot nya bekanskap och mer kompromissande strategier mot välkända personer. I Maruyama et al.s studie framkom det att konflikthanteringsstrategier skiljer sig åt mellan länderna redan vid 3 års ålder. När det kom till oenighet föredrog 3-åringar i samtliga länder dominans, men strategierna skilde sig åt när det kom till konkurrens om resurs. 5-åringar föredrog liknande konflikthanteringsstrategier som skolbarn när det handlade om oenighet, men skilde sig åt när det handlade om konkurrens. Maruyama et al. menar att detta påvisar hur inkorrekt det är att generalisera de östasiatiska länderna, eftersom det ger en skev och stereotyp bild av en kultur. Därför menar forskarna att det är viktigt att ta hänsyn till sammanhang.

2.4 Strategier för konflikthantering

Singer, Van Hoogdalem, De Haan och Bekkema (2012) har utifrån sin studie uppmärksammat olika konflikthanteringsstrategier hos yngre förskolebarn. Barn till och med 2 år använder ensidiga strategier medan barn från 3 år och uppåt använder tvåsidiga strategier. Kort förklarat innebär ensidiga strategier att barnet tar till våld, tvång eller att inte ge sig under konflikter, medan tvåsidiga strategier innebär att barnet tar den andra personens intresse i beaktning genom att förhandla och kompromissa. Ensidiga strategier ökar sannolikheten för att en står som vinnare av konflikten men minskar sannolikheten för att de två leker tillsammans efteråt. Resultatet av tvåsidiga strategier visar på det motsatta; att sannolikheten för att en av dem vinner är låg men de kommer förmodligen leka med varandra när konflikten är över. Studien visar att pedagoger ofta lägger vikt vid att beskylla den påstådda initiativtagaren till konflikten men lägger desto mindre vikt vid att hjälpa och förena deltagarna i konflikten, vilket förespråkas för att stödja barns relationer (Singer, Van Hoogdalem, De Haan & Bekkema, 2012).

Någon som också diskuterar olika strategier är Thornberg (2006) men som i sin studie utgått från 5 åriga barn. Syftet med hans studie var att undersöka om förskolebarns konfliktstrategier är situerade och därför varierar i olika situationer. Intervjumetodens process var att den som intervjuade startade en situation och dialog med två dockor, sedan fick barnet representera den docka barnet själv tyckte representerar sig själv. Intervjuaren låtsades genom dockan vara jämnårig kamrat med barnet, med fokus på att starta en konflikt om vem som ska vara doktor. Intervjuaren inledde med att säga till barnet *“jag vill vara doktor”*. Efter barnets svar gav intervjuaren ett av följande motsvar: (A) Nej jag ska vara doktorn (insisterar), (B) Jag ska vara doktorn för att jag sa det först (C), Om jag är doktorn så kan du vara den som hjälper mig (D), Sistnämnda hypotesen var fysisk aggression (E). Thornberg (2006) intresserade sig för vilken strategi barnet då använde sig utav. Resultatet visar att barns konflikthanteringsstilar inte är oberoende och statiska, utan är beroende av sin *“motståndare”*. De individuella resultaten visar att kognitiva bearbetningsprocesser är betydelsefulla och kan förklaras av barnens individuella sociala erfarenheter.

2.5 Sammanfattning av tidigare forskning

Sammanfattningsvis visar tidigare forskning på att lek innebär utmaningar för barn. Dels på grund av att barn konfronteras med varandras skilda perspektiv och värderingar och därför behöver lära sig förhandla och lösa de konflikter som då uppstår. Det har framkommit att det finns olika lekar innehållandes olika regler som barnen måste förhålla sig till: fantasilekar och regellekar. Genom fantasilekar utvecklar barn förmågan till självreglering, vilket innebär att de kan hantera sina impulser och handlingar utifrån situationen.

Forskning visar att pedagoger har en tendens att ingripa vid akuta konflikter, där det finns ett direkt behov av att ingripa, men annars håller sig utanför leken. Av denna anledning uppmärksammas inte de mindre högljudda konflikterna. Pedagoger bör i huvudsak stötta barns relationer istället för att lägga fokus på att bestraffa den påstådda initiativtagaren till konflikten, eller den som har brukat våld.

Inom barngrupper förekommer hierarkiska ordningar och maktspel, som bland annat bestäms av ålder, relationer och särskilda kompetenser. Hierarkin bestämmer vilket barns idéer och impulser som ses som värdefulla.

Forskning visar att barn förväntar sig olika starka konflikter beroende på vilken sida av konflikten de står, det vill säga om barnet är mottagare eller initiativtagare av konflikten. Samtidigt visar forskning att både relativt aggressiva och icke-aggressiva barn har förmåga att identifiera fysiska former av aggression som felaktiga beteenden, vilket påvisar att aggression inte behöver förknippas med mindre social kompetens. Konflikthanteringsstrategier visar sig i forskning skilja sig åt mellan barn under och över 3 år. Barn under 3 år tenderar att använda sig av ensidiga strategier under konflikter, vilket betyder att barnet agerar utefter eget intresse och behov, medan barn över 3 år använder sig av tvåsidiga strategier, vilket innebär kompromisser och förhandlingar genom att de tar den andra personens intresse i beaktning. Dessa strategier hindrar inte att leken fortlöper efter konflikten. Det finns däremot forskning som pekar mot att valet av konflikthanteringsstrategier beror på motståndaren och därför inte kan ses som statiska och oberoende.

3. Vetenskapsteoretisk utgångspunkt

Denna studie utgår från en fenomenografisk ansats vilken är nära besläktad fenomenologi, då båda intresserar sig för mänskliga erfarenheter av fenomen (Marton & Booth, 2000). Fenomenologi är en filosofisk teori och metod som ämnar utforska ett valt fenomen och ge en bild av det så som världen upplever den. Här är fenomenets essens av intresse, det vill säga det oföränderliga och det som gör fenomenet till vad det är (Szklański, 2009). Detta intresse utgår från det som kallas första ordningens perspektiv, som innebär att ge en faktamässig förklaring till vad någonting är. För att göra en fenomenologisk studie behöver forskaren sätta sina förutfattade meningar och erfarenheter åt sidan, för att kunna betrakta fenomenet med vad Lindgren (1994) kallar ren nyfikenhet.

Till skillnad från fenomenologiska forskare, som intresserar sig för att beskriva forskarens tolkningar, uppfattningar och upplevelser av ett fenomen, intresserar sig fenomenografiska forskare för andra människors uppfattningar av ett fenomen, vilket görs genom ett andra ordningens perspektiv (Alexandersson, 1994). Inom fenomenologi riktas fokus mot de gemensamma nämnarna för det upplevda fenomenet, medan fenomenografiska studier riktar

fokus mot de varierande uppfattningarna av fenomenet i fråga (Alexandersson, 1994; Szklarski, 2009).

3.1 Fenomenografisk ansats

Marton och Booth (2000) ser inte fenomenografien som en metod trots att den kan förknippas med det då den har metodiska tillvägagångssätt. På samma sätt menar de att det inte heller går att definiera fenomenografi som en teori om erfarenhet. Fenomenografi bör mer ses som en ansats för att formulera och bearbeta forskningsfrågor, frågor som är väsentliga för lärande och uppfattningar i en pedagogisk miljö.

Studien utgår från en fenomenografisk ansats, där syftet är att försöka förstå människors olika uppfattning om ett specifikt fenomen i den levda världen, inte hur någonting är. Fenomenologins ontologiska antagande är *icke-dualistiskt*, det vill säga att människa (subjekt) och värld (objekt) är oskiljaktiga. Objektivt sett agerar människor i förhållande till samma värld, men subjektivt sett får världen betydelse genom hur den enskilda människan uppfattar den (Marton & Booth, 2000; Kroksmark, 2007). Fenomenografins ontologiska utgångspunkt är att där det finns medvetande, finns det uppfattningar (Kroksmark, 2007). Det mest centrala begreppet i fenomenografien är ordet uppfattning, då forskarna vill analysera människors uppfattningar *av* olika företeelser och inte *om* olika företeelser (Kroksmark, 1987; Kroksmark, 2007; Uljens, 1989). Att uppfatta innebär att skapa sig mening, att förstå och erfara något, och människor utgår från sina uppfattningar i sina handlingar och sitt resonemang (Marton & Booth, 2000; Dahlgren & Johansson, 2009; Uljens, 1989). Kunskap för en fenomenografisk forskare innebär att skaffa sig en förståelse för, eller insyn i, det upplevda (Kroksmark, 1987; Kroksmark, 2007). Ur en fenomenografisk aspekt handlar det inte om att bevisa någonting som sant eller falskt, utan att belysa individens sanning (Kroksmark, 1987; Kroksmark, 2007; Larsson, 1986). Larsson (1986) och Uljens (1989) beskriver första ordningens perspektiv som olika aspekter av verkligheten som kan observeras utifrån. Andra ordningens perspektiv beskriver olika personers upplevelser av ett specifikt fenomen. Larsson ger exempel på hur första och andra ordningens perspektiv kan ses utifrån en paranoid person:

”Ett drastiskt exempel kan vara att en paranoid person kan uppleva sina kamrater som fientligt sinnade och som deltagare i en konspiration för att förgöra honom. Ur andra ordningens perspektiv är det en sann beskrivning att han upplever det så, även om det är falskt sett ur ett första ordningens perspektiv. För att förstå vad paranoia är, räcker det inte med en beskrivning av vad människor faktiskt gör – man måste också beskriva hur den paranoide uppfattar sin omvärld. Att se hur omvärlden ter sig för den paranoide är nödvändig för att upprätta en mänsklig kontakt – förstå.” (Larsson, 1986, s. 12).

Andra ordningens perspektiv är det centrala inom fenomenografien då forskaren inte intresserar sig för det sanna eller falska, eller om ställda hypoteser överensstämmer eller inte. Intresset är att beskriva hur personer uppfattar något (Uljens, 1989). Det finns således inga rätt eller fel hos den svarande, endast olika uppfattningar, därför menar Larsson (1986) att vi

bör undvika att tala om missuppfattningar då dessa endast representerar uppfattningar av olika slag.

4. Metod

I följande avsnitt görs en redogörelse över metodval, urval, etiska ställningstaganden och genomförande av den kvalitativa studien. Kvalitativa studier utgår enligt Bryman (2011) från fem steg, vilka har följts i denna studie: utgått från generella frågeställningar, noga övervägt val av platser och personer för studien, gått ut och genomfört datainsamling, skapat empiri genom tolkning av dessa data och efter det formulerat ett samband till studiens frågeställning. Vidare redogörs analysmetod och studiens tillförlitlighet.

4.1 Metodval

Fenomenografi är en metod som främst används inom pedagogiken och är en användbar metod för kvalitativa studier likt denna (Kroksmark, 2007). Därför är fenomenografi den mest lämpliga metoden för denna studie, då den ämnar undersöka vilka uppfattningar av konflikt som fenomen förskolebarn har.

Då denna fenomenografiska studie intresserar sig för att beskriva och analysera hur konflikt som fenomen *uppfattas* av barn, inte objektivt beskriva vad konflikt *är*, har det varit mest lämpligt att utgå från en kvalitativ ansats genom intervjuer (Larsson, 1986). En fenomenografisk intervju inleds med en öppen, på förhand bestämd, fråga för att sedan gå över i en ostrukturerad intervju för att låta den intervjuade genom egna exempel leda vägen fram inom det bestämda innehållet (Kroksmark, 1987; Kroksmark, 2007). Ostrukturerade intervjuer liknar i många fall ett vanligt samtal, där intervjuaren inleder med en fråga för att sedan låta den intervjuade associera fritt. Forskaren kan använda sig av ett PM av teman som minneshjälp (Bryman, 2014). Två grundstenar inom den fenomenografiska metoden är närhet till kontextuell situation och djupintervju (Kroksmark, 1987; Kroksmark, 2007). Vidare förklarar betyder detta att forskaren uppsöker intervjuobjektet i hennes livsvärld, vilket i denna studie innebär att mötet med barnen sker i förskolan, där de möter konflikt. En djupintervju är ostrukturerad och har som mål att försöka förstå intervjuobjektet genom att låta svaren guida vägen till nästa fråga. Målet är att få fram uppfattningar, vilket är detsamma som att nå den intervjuades erfarenheter och innebörder som viss företeelse ges (Alexandersson, 1994).

Under intervjuer sker tolkningar, både från intervjuaren men också den intervjuade (Larsson, 1986). Barnen i denna studie tolkade intervjufrågorna på sitt sätt, inte nödvändigtvis på det sätt intervjuaren menade. Enligt Larsson (1986) kan intervjun inte börja på allvar förrän intervjuaren fått svar på en fråga, eftersom svaret ger en förståelse för hur barnet tolkat

frågan. Därefter kan forskaren formulera om frågan så det ökar sannolikheten att få fram svar på de frågor som forskaren avsett få svar på (Larsson, 1986).

Studiens genomförande är anpassad efter de intervjuade barnens förutsättningar. En vanlig strategi under intervjuer med barn är att låta dem rita eller att använda leksaker som stöd under intervjun. Däremot finns det barn som inte tycker om att rita, vilket Ahrne och Svensson (2015) menar att forskaren bör ta i beaktning. Av detta skäl har pussel använts som stöd i denna intervjustudie med syfte att skapa en mer vardaglig och avslappnad samtalsstund med barnen. En annan kritisk aspekt av barnintervjuer med alternativa strategier är att det finns en risk att förvirra barn om syftet med samtalet (Ahrne & Svensson, 2015). Ahrne och Svensson (2015) menar att när det kommer till att intervju barn är själva mötet mer viktigt än själva planeringen. De rekommenderar att intervjuaren inleder med att be barnen om hjälp för att förstå något som barnen har kunskap om. Detta gör att barnen känner att deras tankar och funderingar är intressanta och viktiga. Vidare menar de att intervjuaren kan låta barnet veta att det är okej att inte veta svaret, att det inte finns något rätt eller fel eller att det finns många svar på dessa frågor för att minska risken att barn hittar på. Detta minskar även risken för att intervjun eller samtalet uppfattas som ett förhör av barnen. Som forskare är det lämpligt att vara medveten om den kritiska delen av fenomenografi: risken i att den intervjuade anpassar sina svar utefter hur de tror de förväntas svara (Kroksmark, 2007; Alexandersson, 1994). I den aktuella studien har barnen en redan etablerad relation till den ena intervjuaren och en obefintlig relation till den andre, vilket kan ha bidragit till anpassade svar beroende på vem som intervjuar.

Barnen intervjuades parvis med stöd av pussel, för att intervjusituationen skulle bli mer likt ett samtal och att barnen skulle ge varandra trygghet samt för att jämna ut maktbalansen mellan vuxen och barn (Ahrne & Svensson, 2015; Johansson, 2013). Under intervjuerna har orden osams och bråk valts som alternativ till begreppet konflikt. Intervjuerna spelades in för att materialet skulle kunna transkriberas och analyseras. Det insamlade materialet analyseras utefter Alexanderssons analysmetod (1994) som vidare kommer förklaras under avsnittet Analysmetod.

4.2 Urval

Denna studie har utgått från ett bekvämlighetsurval, det vill säga att förskolan som valdes ut för studien var känd sedan tidigare (Bryman, 2011). För att möjliggöra ett öppet samtal har det varit av vikt att intervjuaren och den intervjuade har en form av relation innan samtalet påbörjades (Ahrne & Svensson, 2015). Av denna anledning valdes en förskola där det fanns en etablerad relation till barnen.

Under denna studie har data samlats in på en förskola, dock kan det som Alexandersson (1989) beskriver vara en alltför homogen grupp barn där variation och nyanser har svårt att

framträda då det insamlade materialet är för koncentrerat. Larsson (1986) menar att fler studieobjekt möjliggör en större chans till variation av uppfattningar. Han menar vidare att fenomenografiska studier oftast har mellan 20-50 intervjudeltagare. Denna studie utförts på en förskola med 11 deltagande barn, men som Uljens (1989) förklarar bör forskare i fenomenografiska studier begränsa antalet personer att intervjua, då intervjuerna blir djupgående och en intervju därför kan ta lång tid. Ahrne och Svensson (2015) menar att det är variationen och innebörden som är viktig i en kvalitativ studie, inte mängden. Intervjuerna blev för det mesta könshomogena par, vilket framgick under transkriberingarna av intervjumaterialet. Det var inte avsiktligt att paren såg ut som de gjorde då studien inte fokuserar på genus eller jämförelse mellan pojkar och flickors uppfattningar, utan *barns* uppfattningar av fenomenet konflikt.

4.3 Etiska ställningstaganden

Innan data samlades in formulerades en samtyckesblankett som utgicks från Vetenskapsrådets forskningsetiska principer; informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Första kravet innebär att vårdnadshavare informeras om studien. Andra kravet, samtyckeskravet, innebär att vårdnadshavarna godkänner barnens deltagande i studien, vilket grundar sig på att deltagandet är frivilligt och att barnen har rätt att avbryta när de vill. Konfidentialitetskravet innebär att inga barn ska kunna identifieras i studien. Nyttjandekravet innebär att all insamlad data endast är till för forskningen och det är endast forskarna som har tillgång till materialet (Vetenskapsrådet, 2002).

Forskaren måste vara lyhörd för vilka signaler barnet ger under intervjun. Exempelvis menar Ahrne och Svensson (2015) att upprepade ”jag vet inte”-svar kan syfta på att barnet inte vill prata om saken. Det är viktigt att barnet känner kontroll i situationen. Övrig information kan uppkomma i samtal med barn som rör deras säkerhet. Skulle sådan information framkomma som kräver kontakt med socialtjänsten måste forskaren vara beredd på att behöva anmäla och därigenom kan forskaren inte heller lova barnet tystnadsplikt. Av dessa skäl är det av stor vikt att reflektera över dessa tänkbara situationer innan intervjuerna sätts igång (Ahrne & Svensson, 2015). I denna studie utfördes intervjuerna parvis av trygghetsskäl, det vill säga att ett barn inte skulle bli lämnad ensam med en vuxen och att det på vis skulle bli likt ett förhör. Intervjuerna utfördes även parvis för att jämföra ut maktbalansen mellan vuxen och barn (Johansson, 2013). Ett av de tillfrågade barnen valde att avstå intervjun helt, vilket vi accepterade av etiska skäl. Därigenom blev ett barn ensam under intervjun, vilket godkändes av barnet då hon hade en relation till intervjuaren sen tidigare. Av denna anledning har 11 av 12 tilltänkta barn intervjuats. Under en annan intervju valde en flicka att avbryta mitt i medan hennes intervjupartner valde att stanna längre. Barnen hade alltså rätt att säga nej eller avbryta när de ville, därför fanns det tillfällen då designen av intervjuemetoden frångicks.

4.4 Genomförande

Datinsamling utfördes på en 3-5-årsavdelning på en svensk förskola som kontaktades på förhand och informerades om studiens syfte. Innan studien påbörjades skickades samtyckesblanketter ut, godkända av Högskolan i Halmstad, till samtliga vårdnadshavare till de 29 barnen på avdelningen. 20 av 29 samtyckesblanketter godkändes för deltagande. Av dessa 20 intervjuades 11 barn. För att få en förståelse för hur konflikt som fenomen framstod för barnen genomfördes djupintervjuer parvis. Intervjuerna har sedan transkriberats och analyserats genom att uppfattningar identifierats och kategoriserats. Detta beskriver Alexandersson (1994) som en lämplig arbetsordning inom fenomenografisk studie.

Vid första intervjutillfället besöktes förskolan på morgonen och där fördes samtal med pedagogerna om hur och var intervjuerna skulle ske. En av intervjuerna var känd för barnen sen innan, den andre hade barnen aldrig träffat förut och gavs därför längre tid att bekanta sig. Barnen intervjuades parvis av en av intervjuerna, som turades om att intervju. Urvalet vid första tillfället var av bekvämlighet, de barn som lekte tillsammans i stunden fick komma in till intervjurummet. Efter två intervjuer samtalade intervjuerna med varandra för att stämma av tillvägagångssätt och resultat. Ena intervjun hade utförts utan pussel som stöd och det andra med. De två första intervjuerna påvisade att pussel som stöd gav ett rikare resultat. Barnen fick parvis gå in till ett rum där en av forskarna satt och väntade. På bordet låg ett ofärdigt pussel utspritt. Barnen välkomnades in och blev uppmuntrade till att slå sig ner och pussla. Ljudupptagning från mobiltelefon påbörjades. Vidare förklarade intervjuaren för barnen att syftet till mötet var att de skulle hjälpa forskaren att förstå vad det innebär att vara osams. Därefter följde en ostrukturerad intervju. Framför sig hade intervjuaren ett PM med teman att förhålla sig till för att intervjun skulle hållas till ämnet: osams/bråk, när/var, känslor, konflikthantering och pedagoger. Under första intervjutillfället genomfördes fyra intervjuer med sammanlagt åtta barn. Paren var homogena, det vill säga flicka/flicka och pojke/pojke. Det här var inte en planerad strategi och övervägdes att ändras till nästa tillfälle till heterogena par. På eftermiddagen samma dag transkriberades samtliga fyra intervjuer. Samma dag kontaktades förskolan på nytt för att få återkomma med ytterligare intervjuer kommande dag.

Vid andra intervjutillfället utfördes ytterligare två intervjuer. Två par valdes ut på förhand, denna gång heterogena par (flicka/pojke). Under en av intervjuerna valde en av pojkarna att avbryta sin medverkan innan intervjun startades.

Sammantaget intervjuades 11 barn och intervjuerna varierade tidsmässigt mellan 4-14 minuter. Orsaker till att intervjuerna varierade i tid var att vissa barn var mer pratsamma än andra samt att forskarna hade olika intervjustilar. En var mer rakt på sak i sina frågor, den andra samtalade mer kring pusslet mellan frågorna. Hur kända intervjuerna var för barnen sedan innan kan också ha påverkat längden på intervjuerna.

4.5 Databearbetning och Analysmetod

För att möjliggöra en analys så nära barnens uppfattningar som möjligt spelades samtliga intervjuer in för att sedan ordagrant transkriberas till studiens empiriska underlag. Om barnen pausade eller stakade sig skrevs detta ut, eller när barnen betonade ord mer än andra eller höjde rösten skrevs detta ut med versaler. Förutom ord transkriberades pauser, handlingar och mumlande, för att transkriberingen skulle vara så nära talspråket som möjligt (Alexandersson, 1994). Ljudfilerna fördes in på dator för att intervjun skulle kunna transkriberas och lyssnas av ordagrant. Transkriberingarna skrevs ut och spreds ut över ett bord för att få en översikt över insamlad data. Det insamlade materialet har analyserat utefter Alexanderssons (1994) analysmetod som består av 4 olika faser:

Under fas 1 genomlästes den insamlade datan åtskilliga gånger på ett ostrukturerat vis för att skapa ett helhetsintryck över barnens berättelser. Samtliga transkriberingar skrevs ut, lades ut på ett bord och lästes upprepade gånger. Vi försökte ta avstånd från våra förutfattade meningar om barns tankar om konflikt vid genomgången av materialet. Uppfattningar som återkom, beskrevs mer kraftfullt eller med mer noggrannhet framkom tydligare genom de upprepade genomläsningarna av transkriberingarna. Efter en noggrann bekantskap med vårt material gick vi över till fas 2.

Under fas 2 började likheter och skillnader framträda då det empiriska materialet mer systematiskt ställdes emot varandra. Här analyseras materialet utifrån en växelverkan mellan ett utifrån- och inifrån-perspektiv. Utifrånperspektivet innebär reflektioner som uppstår hos den som går igenom materialet, medan ett inifrånperspektiv söker förståelse för de enskilda uttalandena på barnets villkor. Under bearbetningen sållades information som inte berörde fenomenet bort, för att avgränsa och lyfta fram utsagorna kopplade till det specifika området.

När det under fas 3 inte framkom nya tolkningar och en mättnad hade uppnåtts i analysarbetet kategoriserades uppfattningarna i beskrivningskategorier. Beskrivningskategorierna skulle ha en tydlig koppling till fenomenet i fråga, vara relaterade till varandra samtidigt som de skulle skilja sig ifrån varandra så att utsagorna inte skulle kunna placeras under mer än en beskrivningskategori. De sammantagna beskrivningskategorierna är relaterade till varandra, i och med att de alla handlar om fenomenet konflikt, och utgör studiens utfallsrum.

Under fas 4 bearbetades utfallsrummet för att finna en underliggande struktur i ett kategorisystem. I denna studie rangordnas inte uppfattningarna utefter att det finns utsagor som är mer viktiga än andra. Studiens kategorisystem utgår från att alla utsagor är jämlika.

4.6 Studiens tillförlitlighet

Från datainsamlingen har empiri tagits fram i form av citat från transkriberingarna, för att läsaren ska kunna följa resonemang och värdera sannolikheten i dessa (Alexandersson, 1994).

Anledningen till att använda citat är för att fånga en gestaltning som gjorts av en uppfattning, inte för att användas som bevis (Larsson, 1986). Larsson (1986) belyser problematiken med att tolka uttalanden från den som intervjuas, problematiken är då att forskarens tolkningar är trogen och inte representerar forskarens privata uppfattning.

Johansson (2013) menar att det inte är oproblematiskt att intervjua barn då man inte med säkerhet kan veta varifrån uppfattningarna kommer: kommer de direkt från barnen själva eller återberättar barnen uppfattningar från föräldrar, andra vuxna eller andra barn? En annan problematisk aspekt som tagits i beaktning under denna studie är att det finns risk att barnen svarar på det sätt de tror de förväntas svara (Kroksmark, 2007; Alexandersson, 1994; Johansson, 2013). Detta gäller inte enbart barn utan är problematiskt även vid intervjuer med vuxna (Johansson, 2013). Fenomenografiska studier är däremot inte ute efter det sanna eller falska, så oavsett hur och vad barnen svarade var den uppfattningen sann för dem och viktig för studiens syfte. Under denna studie har intervjuarna ingen erfarenhet av att intervjua barn, vilket kan ha påverkat hur frågorna ställts och i sin tur hur barnen har svarat. Däremot menar Johansson (2013) att en van intervjuare inte betyder gott resultat, då omständigheter som personkemi, störande omgivning eller att intervjuaren har en mindre bra dag kan påverka utgången av samtalet.

Studiens generaliserbarhet är låg, då det är en mindre studie med avgränsade fall från en förskola vars resultat inte går att applicera på andra fall, andra människor eller andra institutioner (Ahrne & Svensson, 2015). Det är heller inte möjligt att generalisera resultatet då fenomenografiska studier fokuserar på enskilda människors uppfattningar (Uljens, 1989). Antalet intervjuade barn i denna studie relativt låg då deltagarantalet fenomenografiska studier bör stäcka sig mellan 20-50 personer för att ta fram en större variation av uppfattningar. Samtliga 20 barn hade kunnat intervjuas samt möjligtvis ytterligare en förskola hade kunnat väljas ut för att öka studiens trovärdighet och generaliserbarhet. Men trots lågt deltagarantal upplevdes materialet tillräckligt varierande i och med djuplodande intervjuer.

Genom arbetets gång har studien granskats av två handledare vars kritiska frågor och feedback har utvecklat arbetets utformning och på så vis ökat studiens trovärdighet.

5. Resultat

Studiens syfte är att synliggöra barns uppfattningar av fenomenet konflikt på förskolan, genom samtal med äldre barn. I detta avsnitt redogörs resultatet i form av fyra beskrivningskategorier som tagits fram under analysarbetet av studiens empiriska material. Dessa kategorier beskriver skilda sätt att erfara fenomenet konflikt och dessa sätt att erfara utgör studiens utfallsrum. Varje beskrivningskategori innehåller likheter och skillnader i just de sätten att erfara konflikt. Beskrivningskategorierna symboliserar variationer av uppfattningar av fenomenet konflikt, exempelvis att barn uppfattar oenighet som konflikt. Samtidigt innehåller varje kategori variationer av dessa uppfattningar. Här följer studiens beskrivningskategorier som synliggör barns varierande uppfattningar av konflikt:

1. Osämja under lek
2. Konkurrens om material
3. Att såra verbalt
4. Fysisk konflikt

Under intervjuerna har konflikt benämnts som *att vara osams samt* eller *att bråka*. Därför kommer båda begreppen *konflikt*, *osams* och *bråka* äga rum i följande avsnitt, men med samma innebörd. På grund av etiska aspekter används fiktiva namn. Citat från intervjuerna har plockats ut i form av utdrag för att fånga barnens uppfattningar samt för att analyseras utifrån andra ordningens perspektiv. Om ett barn har använt ett annat barns namn har detta skrivits ut som X och Y. När barnen under intervjuerna har stakat sig eller när delar av meningar har plockats bort i utdragen har “/.../” använts. Dessa delar är bortplockade av anledning att ge utdragen mer substans och för att hålla texten nära ämnet.

5.1 Beskrivningskategori 1: Osämja under lek

Under denna beskrivningskategori redogörs barnens varierande uppfattningar av konflikt, där det framkommit att konflikt uppfattas av samtliga barn handla om att vara oense med en annan. De uppfattar att det handlar om att ens åsikter möter motstånd. Samtliga intervjuer har inletts genom att intervjuaren frågat barnen vad det innebär att vara osams. Ett barn uttrycker:

Håkan: “Att man inte är överens om sakerna.”

Intervjuare: ”Vad kan det vara som man inte är överens om då?”

Håkan: ”Till exempel om en legobit.”

Barnet uttrycker sin uppfattning av konflikt som att det handlar om att inte vara överens med kamrater på förskolan under leksituationer. Han tar ett konkret exempel om att konflikt kan uppstå kring lego där barnen blir oense, dels om vem som har rätt till legobiten men också hur legobygget ska ske. I rummet finns inte en enda bit lego, men barnet drar en direkt koppling mellan fenomenet konflikt och denna leksak, vilket kan tolkas som att barnet har erfarenheter om konflikter kring lek med lego. Det kan vara så att Håkan uppfattar att det sker mest oenighet emellan barnen under legolek. Det kan även vara så att lego är det sista

han erfarat innan han kliver in i intervjurummet och att det därför är det första han relaterar till konflikt. Ett barn har en liknande uppfattning som uttrycker problematiken med att vara oense om lek, men uttrycker det mer relationellt:

Walle: "Att man inte tycker samma sak och vill göra dumma saker. Typ om jag vill leka och han vill leka med mig, så blir vi osams."

Intervjuare: "Varför blir ni osams?"

Walle: "För vi tycker inte samma sak."

Till skillnad från föregående utsaga uppfattar Walle en konflikt när han och en kamrat inte kommer överens om lekens innehåll. Det kan även tolkas som att han uttrycker att konflikter uppstår då barnen inte är eniga om valet av lek. Om barnet uppfattar att kamraten inte är med på hans idéer blir han arg och vill göra dumma saker. Det kan uppfattas som att om inte barnen upplever samma sak så är det en vanlig reaktion för honom att först blir arg och sedan vill göra dumma saker mot ett annat barn, och därefter blir de osams. Även om barnens uppfattningar är lika i betydelsen om att inte vara överens, så har de även varierande uppfattningar. Walle uppfattar att när ett annat barn inte tycker samma sak som honom upplever han att han vill göra dumma saker.

Barnen uttrycker att det uppstår konflikter under regellekar på utegården och uttrycker en svårighet i att komma överens om vilka roller de ska inta. *Tjuv och polis* är en lek som förekommer ute på gården, vilket är en slags *jagalek* där de olika rollerna *tjuv och polis* förekommer. Reglerna i leken är att tjuvarna jagas och sätts i fängelse av poliserna.

Natalie: "Man kan leka tjuv och polis, då säger man: nej, vi ska va poliser, nej vi ska va poliser!"

Pippi: "Jag kanske vill va tjuvar!"

Mika: "Kan det bli bråk då menar du?"

Natalie: "Jaa."

På sättet första barnet uttrycker sig kan det tolkas som att denna konflikt är förekommande på förskolans utegård för Nathalie. Det hon ger uttryck för kan tolkas som att det är något hon behöver säga varje gång hon ska delta i leken. Det kan tolkas som att polis är en eftertraktad roll, då Nathalie genom att upprepa viljan att vara polis två gånger som en imitation av sig själv och sin motståndare i konflikten. Bara genom detta samtal synliggörs konflikten mellan rollerna, då Pippi inte delar Nathalies uppfattning av problematiken av att inte få vara polis.

Sammanfattningsvis ger barnen varierande uppfattningar av konflikter som uppstår under leksituationer. Barnen upplever att konflikter uppstår under lek på grund av att barnen som leker inte kommer överens om hur leken ska lekas eller innehållet av leken. Vidare ger barnen uppfattningar av att konflikt rör sig kring roller i regellekar vilket skapar osämja.

5.2 Beskrivningskategori 2: Konkurrens om material

Under denna beskrivningskategori redogörs barnens varierande uppfattningar av konflikt där det rör sig om konkurrens om material, vilket kommit på tal då barnen frågats om vad konflikter kan handla om. Ett barn ger uttryck för att det sker konflikter gällande en röd cykel på förskolans utegård, samtidigt som hans intervjupartner inte delar hans intresse för cykeln och därför inte heller delar hans uppfattning av konflikten. I följande utdrag samtalar barnen om uppfattade konflikter som de upplever sker på utegården.

Axel: "Eh... Då man vill ha brädorna!"

Walle: "Ja vi brukar bråka om röda cykeln."

Intervjuare: "Jaså? Vad är det som är så speciellt med den?"

Walle: "Nej, jag får nästan aldrig den. Det är så många andra som vill ha den. Det är därför vi blir arga."

Axel: "Jag vill ALDRIG ha den röda cykeln!"

Det ena barnet ger uttryck för att det är hård konkurrens om cykeln då det är ett attraktivt föremål som önskas av många barn på förskolan, då "röda cykeln" kommer upp på tal under flera intervjuer. Denna konflikt kan uppfattas som vardagligt förekommande då Walle under intervjun återkommer till problematiken med cykeln mer än en gång. Han uttrycker en önskan om att få använda cykeln, men får, som han uttrycker det, aldrig tillgång till den. Det är för honom en återkommande konflikt som han uttrycker gör honom frustrerad och arg. Under intervjuens gång framkommer det att Axel är medveten om varför cykeln är eftertraktad då den är snabbare än cyklar på gården, men uttrycker ingen önskan om att få tillgång till den. Däremot uttrycker han att han upplever konflikter då brädorna på gården blir upptagna.

En annan specifik uppfattning av konflikt kring konkurrens om material handlar om ett trollspö. Trollspöet ägs av ett barn på förskolan och barnet i kommande utdrag berättar om när hon blev ledsen när ett tredje barn kom och tog trollspöet ifrån henne.

Milla: "Jaaa, så jag hållde i den! Och jag, jag hittade den först och sen tog X den."

Intervjuare: "Jaha, och då blev du ledsen?"

Milla: "Det är så man blir ledsen ibland."

Milla upplever som så många andra barn i denna studie, att konflikter på förskolan handlar om att vara oense om objekt och att de blir ledsna över att bli fråntagna något de sett fram emot att leka med. När hon berättade att hon slutligen fick tillbaka trollspöet, var hon inte längre intresserad av det. Detta kan tolkas som att föremålet efter konflikten inte längre kändes lustfyllt att leka med. Det kan även tolkas som att Milla förstod att det var fel av henne att ta trollspöet från första början - det var ju trots allt inte hennes. Till skillnad från de andra uppfattningarna beskriver Emma och Sonny mer generellt vad barnen är osams om.

Emma: "Det kan vara om man kivas om biten här, pusselbiten. 'JAG VILL HA DEN'!"

Sonny: "Ah, också om jag har en leksak här, också, om någon bara drar i den och jag vill ha den."

I sitt exempel kopplar Emma till materialet som används under intervjun – pusslet – för att illustrera hur konflikter på förskolan kan gå till. Sonny delar Emmas uppfattning om att vara osams över material, då han ger exempel på hur han har en leksak och att ett annat barn vill ta den ifrån honom. Variationen i deras uppfattningar är att i Emmas exempel handlar det om en konflikt som uppstår i en gemensam aktivitet, medan Sonny ger exempel på hur ett barn kommer utifrån och tar det han använder. Ett tredje barn ger ytterligare en variation av uppfattning av konflikt:

Pippi: "Ja, eller man kan typ vara osams om typ vad som helst!"

Enligt Pippis uppfattning av konflikter behöver det inte handla om något specifikt utan kan uppstå konflikter kring det mesta.

Sammanfattningsvis uppfattar barnen att konflikter uppstår kring material, men har delade meningar om vilket material det rör sig om. Det är individuellt vad som är intressant och betydelsefullt för barnen på förskolan. Barnen ger uttryck för att konflikter sker då de blir fräntagna någonting. Det enda material som framträder som intresseväckande och konfliktuppbådande för fler än ett barn är den röda cykeln. Även de barn som inte visar intresse för cykeln är medvetna om varför den är attraktiv för andra barn.

5.3 Beskrivningskategori 3: Att såra verbalt

Under denna beskrivningskategori redogörs barnens varierande uppfattningar av konflikt där varierande uppfattningar om hur ord kan användas för att såra. En av flickorna i studien, Emma, berättar om en tidigare händelse på förskolan då ett av de jämnåriga barnen nedvärderande en teckning hon hade ritat till sin mamma:

Emma: "Och vet du? En gång när jag gjorde en teckning till min mamma /.../ då sa X att den var ful. X sa något som jag inte ville... X sa att den är äcklig, teckningen. /.../ X blev aldrig vän med mig. /.../ X har aldrig... ehm... är aldrig glad på mig."

Flickan uppfattar detta som en konflikt då hon blir ledsen av det andra barnets ord, eftersom hon lagt ner tid till något som skulle ges bort till en betydelsefull person i hennes liv. Emma ger under intervjun uttryck för att hon uppfattar att det andra barnet inte vill vara hennes vän efter denna konflikt, men uttrycker en samtidigt en uppskattning över att barnet har bett om ursäkt för vad hen sa om hennes alster. Genom hur barnet uttrycker sig går det att tolka att hon har en önskan om att vara vän med det andra barnet, men att det andra barnet inte värdesätter deras vänskap på samma vis. Två andra barn beskriver sina uppfattningar av konflikt som att det handlar om att vara elak mot en annan.

Intervjuare: "Vad innebär det att vara osams?"

Josefine: "Är elak mot en."

Intervjuare: "Men om man är osams, hur fungerar det då?"

Sanna: "Jätte, jätte, jätte... inte trevligt."

Intervjuare: "Hur är man när man inte är trevlig då?"

Sanna: "Så här: jag vill va med (mig) själv."

I utdraget ovan beskriver barnen situationer då de blir uteslutna ur gemenskap genom att ett annat barn berättar att den vill vara ensam. Grundat på denna reaktion uppfattar barnen att de inte är önskvärda lekkamrater, vilket de uppfattar som sårande. Barnen beskriver artigt detta som ett mindre trevligt beteende. När Josefine berättar att de inte upplevs som trevligt håller Sanna med, vilket gör att det kan tolkas som en gemensam uppfattning och att det är en situation de båda upplevt. Oavsett av vilken anledning det andra barnet säger att den vill vara ensam upplevs det som sårande och elakt av barnen.

Sammanfattningsvis ger barnen uppfattningar av konflikt som tyder på att barn genom ord sårar varandra. Det framkommer varierande uppfattningar om hur dessa ord används: antingen riktas orden mot något ett barn har skapat, ett material, eller mer personligt då orden riktas mot en specifik person.

5.4 Beskrivningskategori 3: Fysisk konflikt

Under denna beskrivningskategori redogörs barnens varierande uppfattningar av fysiska konflikter.

Intervjuare: "Om vi säger att du, X, skulle bli osams med Y, vad gör man då?"

Walle: "Man blir arg... och man vill göra dumma saker."

Intervjuare: "Vad skulle det kunna vara för någonting då, som man vill göra? Vad är det för dumma saker man vill göra?"

Walle: "Slåss."

Intervjuare: "Slåss? Blir det bra sen då?"

Walle: "Nä."

Axel: "Då måste man säga förlåt."

På sättet Walle beskriver sin reaktionskedja över hur han känner när han hamnar i konflikt utgår han instinktivt från sina känslor: han blir arg, han vill få utlopp för sin ilska och agera kraftigt därefter. Han förknippar konflikter med att vara arg och att vilja göra dumma saker, vilket för honom innebär att slåss. Därmed ger han uttryck för att han är medveten om att det är dumt att slåss. Hans uppfattning av konflikt är att det gör honom arg och som följd vill han agera fysiskt. Därför är för honom att slå en uppfattning av konflikt. Enligt hans erfarenheter förbättras inte situationen genom våldsamma handlingar och Axel flikar in att om ett barn har betett sig så måste det barnet be om ursäkt efteråt. Å ena sidan kan det tolkas som att han upplever ursäkten som ett tvång och en följd av våldsamma handlingar, å andra sidan kan det

tolkas som att han upplever att han ångrar sig efteråt och därför vill be om ursäkt. Det förekommer även våldsamma handlingar under vissa lekar, som för barnen upplevs som konflikter.

Molly: "/.../ ibland leker de dattlekar när alla blir ledsna. /.../ Om man blir dattad så här, och gör så, då blir man dattad och säger datt. Slår på dem."

Intervjuare: "Varför blir man ledsen i en dattlek då?"

Molly: "Mmh... för... de... man vill inte bli dattad."

Det barnet ger uttryck för att hon upplever att vissa regellekar har en tendens att bli hårdhänta genom att hon förknippar att *datta* med att slå. Barnet uttrycker att alla barn blir ledsna någon gång under *dattleken* och ger en förklaring till detta under samtalet genom att berätta att de inte vill bli *dattade* för då blir barnen ledsna. En annan uppfattning av konflikt med våldsamma inslag ger ett annat barn uttryck för:

Milla: "Vet du, X, hon lurar fröknarna... typ att hon slår... hon slår sina kompisar... hon har gjort det fast hon luras och att fröknarna... att hon inte har gjort det. Att någon annan har gjort det."

Denna uppfattning av konflikt tyder på att det sker våldsamma handlingar mellan barn då inte pedagoger är närvarande. Flickan i utdraget uttrycker att det är ett förekommande situation på förskolan och en konflikt som upplevs av flera barn, då ett annat barn slåss men skyller ifrån sig när pedagogerna är på plats för att hjälpa till. Millas uppfattning är att "fröknarna" inte är närvarande i barnens konflikter och därför har svårt för att ge sitt stöd då de inte vet vem de ska beskylla eller hur de ska stötta relationen. Barnet upplever på sätt och vis att pedagogerna går att lura och på så vis blir det för Milla en konflikt mellan pedagog och barn då hon inte får den hjälp hon eftersöker. En liknande uppfattning om barn som slåss ger Pippi uttryck för:

Intervjuare: "Vad är det att vara osams med någon? Kan ni berätta det för mig?"

Pippi: "Det är typ att... X brukar slåss ibland."

Detta barn kopplar direkt sin uppfattning av konflikt till att det sker fysiska konflikter på förskolan genom att det uppstår situationer då barn under konflikter slår varandra.

Sammanfattningsvis förekommer det uppfattningar om fysiska konflikter på förskolan, som varierar mellan att slåss av ilska, att råka slåss under dattlekar eller att barn slåss utom synhåll från pedagogerna.

5.5 Utfallsrum

Studiens utfallsrum visar på olika samband mellan beskrivningskategorierna, vilka redogörs i detta avsnitt. Förutom att samtliga beskrivningskategorier berör fenomenet konflikt visar övergripande sambandet beskrivningskategorierna emellan att konflikter i förskolan sker mellan barn/barn och att det främst sker under lek.

Sambandet mellan beskrivningskategori *Konkurrens om material*, *Att såra verbalt* och *Fysisk konflikt* visar att barnen förknippar konflikt med att vara ledsen eller arg men det orsakerna till varför känslorna uppkommer varierar mellan att bli arg för att inte få tillgång till det man önskar till att bli ledsen över att bli sårad verbalt. Vidare syns ett samband mellan beskrivningskategori *Osämja under lek* och *Konkurrens om material*, då båda innefattar konflikter kring material. Skillnaden mellan dessa beskrivningskategorier är att uppfattningarna under *Osämja under lek* handlar om när barn leker tillsammans och det uppstår konflikter, medan det under *Konkurrens om material* inte sker en interaktion mellan barnen utan det bara är intresset som är riktat mot samma föremål. Sambandet mellan beskrivningskategorierna *Osämja under lek*, *Konkurrens om material* och *Att såra verbalt* visar på barn uppfattningar av orsaker till att konflikter uppstår. Tillsammans finns en relation mellan dessa 3 beskrivningskategorier och sista beskrivningskategorin, *Fysisk konflikt*, då denna blir en följd av uppstådda konflikter. Beskrivningskategori 1-3 kan tolkas som faser under en konflikt där barnen blir oense, antingen om leken, om föremål eller sårar varandra verbalt, vilket kan leda till att barnen blir arga och vill slåss.

5.6 Sammanfattande resultat

Resultatet visar att barnens erfarannde av konflikt är förknippade med känslor av att bli arg eller ledsen. Dessa känslor uppkommer då barnen möts av motstånd till den egna viljan och det är individuellt hur de reagerar i konflikter, men dessa två känslolägen uttrycker samtliga barn i studien i tal om uppfattningar av konflikt. I studiens resultat framkommer varierande uppfattningar av vad konflikt innebär. Allra tydligast handlar det om att inte vara överens, vare sig det handlar om innehåll av lek eller material. Det framkommer bland annat att material ger upphov till konflikt i och med konkurrens. En annan uppfattning är att det kan handla om vad som helst. Utegården upplevs av barnen som en plats där varierande konflikter uppstår. Bland annat uttrycker barnen att det handlar om konflikter om vem som har äganderätt till den röda cykeln, där ett barn uttrycker att han aldrig får tillgång till den. En annan uppfattning är att konflikter uppstår kring regellekar, där barnen blir oense om roller, regler eller att lekarna blir hårdhänta. Det framkommer uppfattningar av känslomässiga konflikter där barnen avsiktligt kan såra varandra verbalt genom att på olika sätt nedvärdera eller använda fula ord. Något som också framkommer som verbalt sårande, men som inte är med avsikt att såra, är när barn säger att de vill vara för sig själva, då den andra känner sig exkluderad och oönskad i leken. Slutligen framkommer det i resultatet att barnen förknippar konflikt med att slå, där de varierande uppfattningarna handlar om att reagera aggressivt på oenighet samt att upplevelser av att bli slagen under regellekar.

6. Diskussion

I detta avsnitt diskuteras studiens resultat och metod under Metoddiskussion och Resultatdiskussion. I avsnittet Metoddiskussion kommer studiens metod diskuteras och problematiseras och i avsnittet Resultatdiskussion kommer tidigare forskning och studiens resultat diskuteras utifrån studiens syfte och forskningsfråga. Syftet med denna studie var att med en fenomenografisk ansats samtala med barn i åldrarna 3-5 om konflikt som fenomen på förskolan. Forskningsfrågan har varit; *Vilka varierande uppfattningar av konflikt ger förskolebarnen uttryck för?*

6.1 Metoddiskussion

Tanken var först att använda ett sociokulturellt perspektiv med videoobservation som metod för att få syn på barns konflikthanteringsstrategier, men vid vidare eftertanke framstod metodvalet som etiskt problematiskt. Halldén (2003) uttrycker att videokameror kan upplevas integritetskränkande och hänvisar till sin egen studie där hon filmade barns konflikter och ett barn ifrågasatte varför hon filmade ett gråtande barn. Hon menar att det finns en identitetskränkande problematik i detta i och med att barnet befinner sig i en utsatt situation, men också att det uppstår en brist av närhet, tröst och stöd i och med forskarens distans. Efter noga övervägande valdes observation som datainsamlingsmetod bort från vår studie, för att ersättas med intervju. Detta för att fortfarande kunna synliggöra konflikter, men ur barns perspektiv. Då intervju inte ses som den mest lämpliga metoden för sociokulturellt perspektiv, övervägdes även valet av vetenskaplig utgångspunkt. Valet föll på fenomenografisk ansats för att studera konflikt som fenomen, då vi fortfarande hade en önskan om att behålla ämnet konflikt.

Genom intervjuer med barnen möjliggjordes en situation där barnen själva fick göra avtryck i hur de uppfattar konflikt och på så sätt närma sig barns perspektiv. Det är däremot inte helt enkelt att tolka och återge dessa utsagor utan att det blir forskarens tolkningar av vad barnen säger (Halldén, 2003). Det finns här en strävan om att förstå barn, däremot kan vi inte fullt ut förstå andra människor, vilket gör att vi kan utgå från barns perspektiv men kan aldrig anta det då vi rent fysiskt inte befinner oss i deras kropp och tankar (Johansson, 2003). I forskning finns alltid en maktaspekt mellan forskare och barn att ta hänsyn till, eftersom barn befinner sig underordnat läge gentemot den vuxne (Johansson, 2003). Därför har vi i denna studie intervjuat barnen parvis för att skapa trygghet, och likt det Johansson (2013) och Ahrne och Svensson (2015) skriver, anpassat oss till situationen för att minska asymmetrin i relationen. Genom intervjuerna utfördes parvis inser vi risken i att barnen kan ha påverkats av varandras svar. Begreppet *konflikt* anpassades under intervjuerna genom att kalla det *att vara osams* och *bråk*, eftersom vi tolkar att de är mer relaterade till barnens egna praktik. Vi ställer oss frågan om användning av konflikt som begrepp hade kunnat generera annorlunda svar och att vi har gått in med förutfattade meningar om vilka begrepp barnen kan och inte kan. Något vi upplevt svårigheter med är att avgöra vad som är en åsikt och vad som är en uppfattning, då detta är en betydande del för fenomenografiska studier. Vårt tolkningsföreträde kan

missrepresentera barnets uppfattning, då vi inte med säkerhet kan säkerställa att barnets uppfattning tolkas riktigt. Vidare upplevde vi svårigheter med att ta fram beskrivningskategorier som inte skulle riskera att utsagor kunde placeras under fler än en kategori. Genom problematisera åsikt kontra uppfattning har det under arbetets gång skett en gallring av material och omarbetning av beskrivningskategorierna, vilket har resulterat i att studiens trovärdighet har ökat.

Något som belyses i Urval är Larssons (1986) resonemang om att en fenomenografisk studie oftast innehåller 20-50 intervjudeltagare, men i denna studie är det endast 11 barn som intervjuas. Samtidigt berättar Uljens (1989) att en fenomenografisk studie bör begränsa antalet intervjuer för att de ska bli mer djupgående. Det sistnämnda är något denna studie mer haft i åtanke samt att det är som Ahrne och Svensson (2015) belyser att det är variationen och innebörden som är väsentligt och inte mängden.

6.2 Resultatdiskussion

Samtliga barn ger uppfattningar av att konflikter ger upphov till känslor som att vara arg eller ledsen, vilka kan uppkomma vid situationer där barnen är oense eller sårar varandra verbalt. Swit, McNaugh och Warburton (2016) gör skillnad på två olika sätt att aggressivt reagera på konflikter. Det första sättet är genom relationell aggression som innebär att såra någons känslor verbalt det andra är fysisk aggression som innebär att ta agera fysiskt, som att slå eller kasta saker. I denna studies resultat framkommer det att barnen använder relationell aggression för att såra, genom att antyda att en teckning är ful, att kalla ett annat barn för fula ord eller att utesluta någon från lek. Dessa beteenden väcker känslor hos barnen och det kan upplevas mer personligt från barnen då konflikten är riktad mot en specifik individ och inte om ett föremål. Att barn framhåller att de vill vara för sig själva kan tolkas som att barnet vill ha egentid men det kan även tolkas ur barns perspektiv, som uttrycks av barn i denna studie, som att inte vara en önskvärd lekkamrat. De skilda perspektiven kan ge upphov till att konflikt uppstår (Pálmadóttir & Johansson, 2015). Fysisk aggression handlar om att reagera fysiskt, det vill säga genom att slåss eller kasta saker (Swit, McNaugh & Warburton, 2016), vilket framförs av barn under intervjuerna som uttrycker att deras uppfattning av konflikt är att de vill slåss och "göra dumma saker". Däremot uttrycker samma barn ett flertal strategier för att angripa konflikten, vilket syns genom att han ger flera exempel på hur han ska få tag på cykeln. Detta överensstämmer med Swit, McNaugh och Warburtons (2016) resultat som påvisar att relativt aggressiva barn använder sig av fler problemlösningar och att aggressivitet inte har något att göra med social kompetens. Barnet tolkas inte vara ett aggressivt barn generellt men uppfattas ha ett aggressivt beteende gällande sina konfliktstrategier, då slåss och hotas är två alternativ som barnet beskrivs använda.

Ur tre av utdragen går det att utläsa att barnen uppfattar konflikter utomhus som exempelvis uppstår under lekar som tjuv-och-polis eller datt, men även kring önskvärda föremål. Stephenson (2002) menar att utomhuslek är mindre kontrollerad och friare att utöva och erbjuder en friare miljö än inomhus, där barnen får tillåtelse till spring och skrik. Denna

mindre kontrollerade miljö gör att tuffare lekar, som jagalekar, är mer accepterade av pedagoger (Storli & Hansen Sandseter, 2015). Jagalekar ger enligt barnens uppfattningar i denna studie upphov till konflikter då de enligt barnen har en tendens att bli hårdhänta, samt att barnen blir oense om vilka roller de ska inta under leken. Winther-Lindqvist (2009) menar att barn under regellekar måste förhålla sig till tydliga regler om vad som är rätt eller fel, vilket exempelvis sker under dattlekar. Om barnen inte förhåller sig till samma regler om hur dattningen går till uppstår konflikter, vilket belyses i denna studie då ett barn upplever att hon blir slagen när hon blir dattad.

Barnen ger uppfattningar av att konflikter uppstår då de blir oense om lekars innehåll. Winther-Lindqvist (2009) har identifierat två parallellt sammanflätade lekar, ”som om”-lek och ”tänk om”-lek”. Under dessa lekar finns inga fasta regler som tydliggör hur barnen skall leka, vilket gör att barnen kan ha olika uppfattningar om lekens innehåll. Detta kan bidra till att osämja under lek är en vanligt förekommande uppfattning av konflikt, vilket belyses genom barnens utsagor om exempelvis hur legot ska placeras eller lekas med. Genom barnens uppfattningar blir det tydligt att osämjan kan handla om material eller om relationell oenighet, där barnen inte alls är överens om vad eller hur de ska leka. Genom dessa osämjor lär sig barnen däremot att samarbeta och dela med sig genom att de konfronteras med en annan persons perspektiv och värderingar (Berk & Meyers, 2013; Pálmadóttir & Johansson, 2015).

En uppfattning av konflikt som framgår av beskrivningskategorin *Att såra verbalt* kan innebära för att bli uteslutna ur lek genom att ett annat barn säger sig önska vara för sig själv. Hellman (2010) och Skånfors (2013) menar att tillhörighet är en viktig aspekt av barns lek, vars problematik inte alltid synliggörs av pedagoger då det är en tyst konflikt. Hellman och Skånfors drar åt olika håll när det kommer till hur barns sociala samvaro skall stöttas, där Skånfors menar att barn på egen hand måste förstå och hantera sig egna sociala samvaro för att utvecklas medan Hellman belyser vikten av stöd från pedagoger för att barn ska känna tillhörighet. Genom pedagogers stöd för barn konflikter kan underliggande uppfattningar av konflikten synliggöras och därmed minska risken för att ett barn går ur konflikten som vinnare och en som förlorare (Singer et al., 2012). Inom barngrupper förekommer hierarkiska ordningar genom maktspel av inkludering och exkludering vilket får betydelse för var barn hamnar i rangordningen (Hellman, 2010; Olausson, 2012; Skånfors, 2013 & Pálmadóttir, 2013). Genom att barnen upplever att de exkluderas av det andra barnet i ovan nämnda utdrag, kan det tolkas som att sker ett hierarkiskt maktspel där det andra barnet står högre i rang och är en önskvärd lekkamrat.

Förutom hierarkiska ordningar är en vanligt förekommande konflikt som barnen ger uppfattningar av konflikter om äganderätt, vilket Pálmadóttir och Johansson (2015) har visat är en betydande faktor för barns interaktion under lek. Detta framgår av utdraget om trollspöet, där ett barn inte respekterar ett annat barns äganderätt till leksaken.

I denna studie kan det tolkas som att den röda cykeln är en statussymbol då barnen uttrycker att det är ett önskvärt föremål för många barn där det sker en hård konkurrens om rätten till

användningen av den, vilket skapar konflikter. Genom utdrag om den röda cykeln går det att förstå att den ger upphov till konflikt och frustration då det finns barn som upplever sig aldrig få tillgång till den, vilket kan ha att göra med hierarkiska ordningar inom barngruppen.

Sättet barnen uppfattar konflikter är beroende på relationen till motståndaren (Maryuama et al., 2015), beteendet från motståndaren (Thornberg, 2006) samt vilka roller motståndarna har under konflikten (David et al., 2008). Exempelvis visar ett av utdragen i denna studie på en uppfattning av en fortsatt konflikt då mottagaren av konflikten, flickan som får sin teckning nedvärderad, förväntar sig en fortsatt konflikt då hon uppfattar att det andra barnet inte vill vara hennes vän längre.

7. Slutsats och didaktiska implikationer

Utifrån studiens resultat går det att dra slutsatsen att barns uppfattningar av konflikt varierar och grundar sig på känsloreaktioner, som att bli arg eller ledsen. De allra tydligaste uppfattningarna av konflikt framgår i barnens utsagor där det framkommer i deras varierande uppfattningar att det rör sig om oenighet i leksituationer eller kring material. Det framkommer även att det är individuellt vilket material som är betydelsefullt och därför skiljer sig uppfattningarna av vilka material som ger upphov till konflikt. Det framkommer även att barnen sårar varandra verbalt, genom exkludering och nedvärderande ord samt att det framkommer upplevelser av att lekar blir hårdhänta då regler inte följs, eller för att barn genom våld provocerar varandra.

Likt David et al. (2008) ser vi det som betydelsefullt att samtala med barn om deras uppfattningar av konflikter för att synliggöra aspekter som påverkar barns relationer, samt att vi likt Singer et al. (2012) menar att det är av vikt att pedagoger genom förståelse för barns konflikter stödjer deras relationer istället för att identifiera upphovsmakaren till konflikten. Singer et al.s studie påvisar att pedagoger ofta har just den inställningen. Denna studies resultat visar på varierande uppfattningar av konflikt som kan bidra till förståelse som bidrar till att pedagoger undviker att gå in med inställningen som forskarna antyder ovan. I den pedagogiska verksamheten är det av vikt att belysa barnens olika perspektiv och uppfattningar av konflikter för att slutligen lära barn att konstruktivt hantera sina egna konflikter.

8. Vidare forskning

För att vidare undersöka ämnet barns uppfattningar av konflikt, kan det under samtalen ställas fler frågor kring specifika konflikter i leksituationer då det i studien framkommer att det främst är här barnen upplever att konflikterna uppstår. Vidare kan det vara intressant att göra en jämförelsestudie mellan pojkar och flickors uppfattningar av konflikt, för att få syn

på om deras uppfattningar skiljer sig åt. För att vidga förståelsen hade det varit intressant att forska kring samma ämne, konflikt ur barns perspektiv, ur en annan vetenskaplig teori som exempelvis socialkonstruktionism.

10. Referenser

- Alexandersson, M. (1994). Den fenomenologiska forskningsansatsens fokus. I B. Starrin & P- G. Svensson (Red.), *Kvalitativa metoder och vetenskapsteori* (s.111-136). Lund: Studentlitteratur.
- Ahrne, G. & Svensson, P. (2015) *Handbok i kvalitativa metoder*. Stockholm: Liber
- Berk, L. E., Meyers, A. B. (2013). The Role of Make Believe Play in the Development of Executive Function Status of Research and Future Directions, *American Journal of Play*, 6(1), 98-110. ISSN: 1938-0399
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder uppl 2*. Stockholm: Liber AB
- Dahlgren, L. O. & Johansson, K. (2009). Fenomenografi. I A., Fejes & R., Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (s.122-135). Stockholm: Liber.
- David, K. M., Murphy, B. C., Naylor, J. N., & Stonecipher, K. M. (2004). *The effects of conflict role and intensity on preschoolers' expectations about peer conflict*, International Journal of Behavioral Development 2004, 28 (6), 508–517. doi: 10.1080/01650250444000216
- Engdahl, K. (2014). *Förskolegården. En pedagogisk miljö för barns möten, delaktighet och inflytande*. (Doktorsavhandling). Umeå: Institutionen för tillämpad utbildningsvetenskap.
- Halldén, G. (2003). *Barnperspektiv som ideologiskt eller metodologiskt begrepp*, Pedagogisk forskning i Sverige, 8(1-2), 12-22. ISSN: 1401-6788
- Hellman, A. (2010). *Kan Batman vara rosa? Förhandlingar om pojkighet och normalitet på en förskola*. (Doktorsavhandling). Göteborgs Universitet.
- Johansson, B. (2013) Forskning om barn - intervju. I S., Hillén, B., Johansson & M., Karlsson (2013). *Att involvera barn i forskning och utveckling*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.
- Johansson, E. (2003). *Att närma sig barns perspektiv – Forskares och pedagogers möten med barns perspektiv*, Pedagogisk forskning i Sverige, 8(1-2), 42-57. ISSN: 1401-6788
- Kroksmark, T. (2007). Fenomenografisk didaktik - en didaktisk möjlighet. *Didaktisk tidskrift*, 17(2-3). Jönköping University Press 2007, ISSN 1101-7686
- Kroksmark, T. (1987). *Fenomenografisk didaktik*. Diss. Göteborgs universitet: Göteborg.
- Larsson, S. (1986). *Kvalitativ analys: exemplet fenomenografi*. Lund: Studentlitteratur

- Licht, B., Simoni, H., Perrig-Chiello, P. (2008). Conflict between peer in infancy and toddler age: what do they fight about?, *Early Years*, 28(3), 235-249. doi: 10.1080/09575140802065458
- Lindgren, G. (1994). Fenomenologi i praktiken. I B. Starrin & P. G. Svensson (Red.), *Kvalitativa metoder och vetenskapsteori* (s.91-110). Lund: Studentlitteratur.
- Marton, F. & Booth, S. (2000). *Om lärande*. Lund: Studentlitteratur.
- Maruyama, H., Ujiie, T., Takai, J., Takahama, Y., Sakagami, H., Shibayama, M., Fukumoto, M., Ninomiya, N., Hyang Ah, P., Feng, X., Takatsuji, C., Hirose, M., Kudo, R., Shima, Y., Nakayama, R., Hamaie, N., Zhang, F. & Moriizumi, S. (2015). Cultural Difference in Conflict Management Strategies of Children and Its Development: Comparing 3- and 5-Year-Olds Across China, Japan, and Korea. *Early Education and Development*, 26(8), 1210–1233. <http://doi.org/10.1080/10409289.2015.1036344>
- Olausson, A. (2012). *Att göra sig gällande: Mångfald I förskolebarns kamratkulturer*. (Doktorsavhandling). Umeå universitet.
- Pálmadóttir, H., Johansson, E. M. (2015). Young children's communication and expression of values during play sessions in preschool, *Early Years*, 35(3), 289-302. doi: 10.1080/09575146.2015.1048429
- Singer, E., Van Hoogdalem, A.-G., De Haan, D., Bekkema, N. (2012). Day care experiences and the development of conflict strategies on young children, *Early Child Development and Care*, 182(12), 1661-1672. doi: 10.1080/03004430.2011.640753
- Skånfors, L. (2013). *Barns sociala vardagsliv i förskolan*. (Doktorsavhandling). Karlstad Universitet.
- Sommer, D., Pramling Samuelsson, I. & Hundeide, K. (2011). *Barnperspektiv och barnens perspektiv i teori och praktik*. (1. uppl.) Stockholm: Liber.
- Stephenson, A. (2002). Opening up the outdoors: Exploring the relationship between the indoor and outdoor environments of a centre, *European Early Childhood Education Research Journal*, 10(1), 29-38, doi: 10.1080/13502930285208821
- Storli, R., Hansen Sandseter, E. B. (2015). Preschool teachers' perceptions of children's rough-and-tumble play (R&T) in indoor and outdoor environments, *Early Child Development and Care*, 185(11-12), 1995-2009, doi: 10.1080/03004430.2015.1028394
- Swit, C.S., McMaugh, A. & Warburton, W.A. (2016). Preschool Children's Beliefs About the Acceptability of Relational and Physical Aggression, *International Journal of Early Childhood*, 48(1), 111-127, doi: 10.1007/s13158-016-0155-3

- Szklarski, A. (1994). Fenomenologi som teori, metodologi och forskningsmetod. I A. Fejes & R. Thornberg (Red.), *Handbok i kvalitativ analys* (s.106-121). Stockholm: Liber.
- Thornberg, R. (2006). The Situated Nature of Preschool Children's Conflict Strategies, *Educational Psychology*, 26(1), 109–126, doi: 10.1080/01443410500341064
- Vetenskapsrådet (2002). *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Vetenskapsrådet.
- Wood, E. A. (2013). Free choice and free play in early childhood education: troubling the discourse, *International Journal of Early Years Education*, 22(1), 1-18. doi: 10.1080/09669760.2013.830562
- Winther-Lindqvist, D. (2009). Game Playing: Negotiating Rules and Identities, *American Journal of Play*, 2(1), 60-84. ISSN: 1938-0399
- Uljens, M. (1989). *Fenomenografi: Forskning om uppfattningar*. Lund: Studentlitteratur.
- UNICEF Sverige (2009). *Barnkonventionen: FN:s konvention om barnets rättigheter*. Stockholm: UNICEF Sverige.

11. Bilagor

11.1 Ostrukturerad intervjumall

- Vi skulle behöva hjälp av er att försöka förstå vad det innebär att vara osams i förskolan.
- Det finns inga svar som är fel, alla svar är rätt, Vi vill lära oss av er!
- Om ni skulle beskriva vad det är att vara osams, vad skulle ni säga då?

Tre temafrågor som följs av följdfrågor beroende på vad barnen svarar;

Följdfrågorna är för att hålla samtalet igång, att vi ska visa ett intresse för vad barnen berättar.

Fenomenet - Vad innebär det att vara osams?

Orsak till konflikt – Vad brukar ni vara osams om?

Lösning på konflikt – Hur gör ni för att bli sams?

Teman att förhålla sig till: (Didaktiska frågorna)

Osams/bråk (När man är ledsen/arg)

När/var

Känslor

Konfliktlösning

Pedagoger

Exempel på följdfrågor:

När är man oftast osams?

Hur känns det då?

Vad brukar ni göra när det händer?

Brukar ni lösa era bråk ensamma, eller får ni hjälp?

11.2 Samtyckesblankett

Hej!

Vi heter Mika Johansson och Thea Engkvist och vi studerar på förskolläraryrket, Högskolan i Halmstad. Vi skriver just nu vårt examensarbete där vi vill utgå ifrån barns tankar om konflikter i förskolans kontext. Därför vill vi intervjua/samtala med barnen om hur de tänker och ser på konflikter på förskolan. Samtalen kommer att spelas in och transkriberas. Vi kommer inte titta på det enskilda barnet, utan intresserar oss för barnens olika uppfattningar av konflikter. I studien används fiktiva namn för att inga barn ska kunna identifieras.

Under några dagar kommer vi att besöka er förskola i samråd med arbetande personal. Medverkan i studien är frivillig och barnen har alltid rätt att avbryta sitt deltagande. Vår forskning följer strikt vetenskapsrådets forskningsetiska principer vilka uttrycks genom: informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet samt nyttjandekravet. Informationskravet uppfylls genom den information vi ger i detta brev, samtyckeskravet innebär att målsman till de barn som deltar i denna studie ger sitt skriftliga samtycke. Konfidentialitetskravet innebär att vi som forskare behandlar uppgifter om de barn som deltar på ett sätt som gör att de inte kan identifieras av utomstående. Nyttjandekravet innebär att de uppgifter som insamlats om barnen endast kommer att användas för forskningsändamål samt förvaras oåtkomligt för utomstående.

Vill du veta mer, kontakta oss gärna på:

mikjoh13@student.hh.se eller theeng12@student.hh.se
Ansvarig lärare: Kristina Holmberg, kristina.holmberg@hh.se

Med vänliga hälsningar,
Mika Johansson och Thea Engkvist

☞-----

För att ert barn ska kunna delta i studien behöver vi ett godkännande. Vänligen fyll i nedan:

JA, jag godkänner att mitt barn deltar i undersökningen

NEJ, jag vill inte att mitt barn deltar

Lämna ditt svar så fort som möjligt till avdelningens personal, absolut senast fredagen den 25/11. Tack på förhand!

Vårdnadshavare för: _____

Vårdnadshavares namnteckning och datum:

Arbetsfördelning

Vi har under arbetets gång suttit och skrivit det mesta tillsammans i Google Docs på två datorer för att effektivisera skrivandet och för att hålla ett nära samarbete. Detta har bidragit till en överblick av vår text för att kunna omformulera, omarbete och flytta runt text. Detta för att skapa en gemensam och flödande text, då vi har olika sätt att formulera oss på. Mestadels har tidigare forskning använts från Theas fördjupningsarbete, vilket har bidragit till att Mika har fått läsa in sig på dessa forskningsartiklar. Vi har använt oss av några artiklar från Mikas fördjupningsarbete som Thea läst in sig på. Vidare har vi på varsitt håll sökt nya artiklar och läst in oss på dem. Under arbetets gång har vi delat upp perspektiv och metod, där Mika har fördjupat sig på fenomenografi som metod och Thea fenomenografi som ansats. Därefter har vi bytt med ambitionen att båda ska ha samma kunskaper om fenomenografi och metod. Mika har ansvarat för kontakten med förskolan, och tillsammans har vi formulerat samtyckesblankett och intervjufrågor. Intervjuerna och transkriberingarna har delats upp till hälften, även där för att effektivisera skrivandet. Thea har ansvarat för korrekturläsning och formulering.

Mika Johansson och Thea Engkvist

Besöksadress: Kristian IV:s väg 3
Postadress: Box 823, 301 18 Halmstad
Telefon: 035-16 71 00
E-mail: registrator@hh.se
www.hh.se